

25 aastat tagasi mōrvatud

Pärnu—Sindi teeristil 25 aastat tagasi 1941. aasta juulis mōrvatud kümnest hävituspataljoni võitlejast jäi imekombel ellu Julius Seljamaa.

Julius Seljamaa töötas 1940—1941 Sindi tekstiilivabrikus kudujana, võttis aktiivselt osa ühiskondlikust tööst. Ta oli Sindi tekstiilikäitise ametiühingukomitee liige, vabriku tootmiskomitee aseesimees, Pärnu 7 Rahvakohtu kaasistuja ning Sindi linna MOPR-i Komitee esimees.

22. juunil 1941 algas Suur Isamaasõda.

29. juunil moodustati Sindis hävituspataljoni rühm, kuhu kuulus üle 80 inimese. Mind määrati esialgu Sindi linna ettevõtete ja asutuste 15-mehelises kaitsemeeskonda. Kul sõjategevus kandus meie vabariigi territooriumile, lülitati Sindi töölised Pärnumaa hävituspataljoni koosseisu. Nad võtsid osa paljudest lahingutest nii bandiitlike jõudude kui ka Saksa regulaarväeasade vastu Häädemeestel, Uulus jm.

Oli ilus suvehommik. Läksime veoautoga Paikuse valda, et varuda vilja ja loomi vabriku inimestele, kes olid kindlustustöödel Pustukis, Põlendmaal ja Toris. Sõitsime loomadega parajasti Viira külast läbi, kul meile tuli vastu staabi käskjalg. Ta teatas, et Pärnust saadud korralduse kohaselt peame hiljemalt kell 14 olema maakonna hävituspataljoni staabis. Sõitsime kiiresti rühma staapt

Suure Isamaasõja puhkemisel astus J. Seljamaa Pärnumaa hävituspataljoni, oli hiljem Eesti Laskurkorpuses. Pärast Suurt Isamaasõda töötas ta Siseasjade Rahvakomissariaadis Pärnumaa osakonnas; seejärel Tallinnas ametiühingutööl ja alates 1964. aastast töötab Eesti NSV OKKM Müllitsavaliitsuses.

Lugegem sm. J. Seljamaa mälestusi sellest juulipäevast...

ning peagi olime teel Pärnu, Riia maanteel juhtus hirmus eksitus. Autojuht, arvates, et tegemist on Punaarmee taanduvate üksustega, sõitis aeglaselt ees liikuva kolonni sisse. Eksitus selgus küll kohe, kuid oli juba hilja... Olime kiitunud hiitlaste masinate vahele. «Maadevallutajad» ajasid silmad pärani, nähes niisugust saaki suhu jooksmas. Punased linnid meie varrukatel ajasid neid marru.

«Halt! Halt!» kõlasid hüüded igast küljest.

Saksa ohvitserid kamandisid meid käed üles, võtsid ära relvad. Meie väike grupp rivistati teeistile üles. Rivi eest kõndis vaenlase ohvitser veel paar korda mööda, et kontrollida, kas kellelgi ei ole jäänud kätte relva. Ku minu puusal rippunud tääk tõmmati tupest ja visati maha.

Jäin rivi keskele. Minust paremal seisis A. Vessik, vasakul J. Juhanson. Vessik küsis sosi-

nal: «Mida meiega tehakse?» — «Lastakse maha.»

Seisime õlg õla kõrval, risti üle maantee. Fasistlik ohvitser rääkis haukuvalt midagi, millest mõistsime ainult: «Komunistid! Kommunistid!» Ilmselt nõudis ta mahalaskmist ilma kohtuta. Ka üks eestlane, reemtur Pärnu linna tuleõrjetoormis, hüppas lagedale ja karjus meie peale.

Järgnes käsklus. Sõdurid rivistisid ja suunasid automaadid meie grupile. Meid kästi taanduda, et mõrtsukatel oleks rohkem ruumi veriseks tööks. Asi oli selge.

Me ei halisenud, ei palunud armu.

Hüvasti seltsimehed... Mõte tardus paigale, külm tunne halvatas liikmeid.

Siiskil Tuleb proovida, teist teed ei ole. Kui raskatasid esimesed korratud lasud, kukkusin. Veeresin teeäärsele lohku ja jäin sinna liikumatult lamama. Tundsin üht — ma pole haavatu! Jõuadsin kukkuda enne, kui surmav valang mind tabas. Kuulsin oma seltsimeeste viimaseid hingetõmbeid. Südatagus meeletult ja oli iunne, et see kloppimine mu reedab.

Kostsid veel paugud. Tundsin, kuidas maa mu kõrval vappus, kuidas tuiskas üles mulda. Mind ei tabanud ükski kuul. Lamasin endiselt liikumatult.

Kostis haukuvaid käsklusi,

relvade kõlksutusi ja rautatud saabaste raskeid samme. Juba käivitati masinaid ja vaenlase autokolonn sõitis edasi.

Meeletu kiirusega hakkasid kihutama mõtted. Kas kõik läksid ära? Kuidas põgeneda?

Pead kergitamata rebisin käevarrelt punase sideme, kaapisin maasse augu ja peitsin sinna dokumendid.

Umberingi oli vaikne. Seltsimehed olid surnud. Hakkasin roomama, iga närvi pingul. Mõni samm eemal peatusin hingetõmbamiseks. Kergitasin pead ja tõmbusin väikkitrestist tagasi: teel seisid kaks meest.

Omad või vaenlased? Mehed pähvisid suitsu ja heltsid aegajalt pilke tapmiskoha poole. Riskeerisin. Ajasin end küünarnukkidele ja küsisin vett. Mu väljums oli armetu, suu ja kurk kõrbesid, hääli kähises.

Mehed pöördusid ja üks neist röögatas: «See kommunist veel elab!»

Mõtlesin, et rüüd on kõik... Mehaaniliselt tõstis vasak käsi tühja täagituppe. Tõusin püsti. Oli see nüüd kartus oletatava relva ees või hirmutas neid ülesärrganud surnu, kuid mehed kohkusid. Nad astusid sammuga tagasi. Neilt silmi pööramata taandusin tagurpidi metsa poole. Mida lähemale jõudis metsäär, seda kiiremaks muutusid sammud. Lõpuks pöördusin

ümber ning jooksin. Komistasin, kukkusin, kriimustasin nägu ja käsi.

...Tundsin hirmsat väsimust. Jäläd nõtkusid. Tahtsin puhata. Pääsemisrõõmu tumestas seltsimeeste kaotus. Mure tuleviku pärast rõhus südant. Ent üks oli selge — tuleb võidelda. Võidelda ja maksta kätte langenud seltsimeeste eest.

...Minust sai Nõukogude armee eesti rahvusliku väeosa võitleja. Velikije Luki, Eesti-maa ja Kuramaa lahingutes maksime kätte langenud seltsimeeste eest.

Mahalaskmisest teeristil jäin elama ainukesena. Meie hävituspataljoni võitlejate hukkumispaigas Sindi—Pärnu teeristil on nüüd püstitatud nende langenute mälestuseks graniitrahn valge marmortahviliga, kuhu on kirjutatud langenud üheksa võitleja nimed.

Mälestuskivi ja selle ümbrase korrahoiu eest hoolitsevad Sindi Keskkooli ja Pärnu Raeküla kooli õpilased.

Praegu, mil tollest traagilisest juulikuupäevast on möödunud 25 aastat, võime uhkusega öelda, et üritus, mille nimel koos paljude teistega ohverdasid oma elu ka võitlejad Sindist, on võitnud.

JULIUS SELJAMAA